ÇINARALTI

Sayı : 39

Kuru 15

MİLLİYET DERGİLERİ

AFTALIK FİKİR VE SANAT MECMUA

BU SAYIDAKİLER:

Türkçülük ve Din ..... Orhan Seyfi Orhon
Milletleri yıkan iki büyük tehlike: Gaflet ve tefrika ..... H. E. Erkilet
Bagatur Tanhu ..... Hüseyin Namık Orkun
Yaz (şiir) ..... Edip Ayel
Kalasım gelir (şiir) ..... Süreyya Endik
Roma Kızılalması ..... M. Fahrettin Çelik
Mazi (şiir) ..... Halide Nusret Zorlutuna
İli şehri ..... Nuriman Karadağ
Dilerim (şiir) ..... Cemal Oğuz Öcal
Lâla Şahin paşanın türbesi ..... Rıza Yalgın
Şarkı (şiir) ..... Emin Ülgener
Sinekli Bakkal (tenkid) ..... Vecdi Bürün
Kanturalı (şiir) ..... Ortaç
Derlemecilik ve Millî iktisat ..... Nebil Buharalı
(roman) ..... Yusuf Ziya Ortaç

MİLLÎ KÜTÜPHANE ANKARA

Türkiye Cümhuriyeti

Ziraat Bankası

Kuruluş tarihi: 1888. — Sermayesi: 100,000,000 Türk lirası. Şube ve ajans adedi: 265.

Ziraî ve ticarî her nevi banka muameleleri.

Para biriktirenlere 28.800 lira ikramiye veriyor

Ziraat Bankasında kumbaralı ve ihbarsız tasarruf hesaplarında en az 50 lirası bulunanlara senede 4 defa çekilecek kur'a ile aşağıdaki plâna göre ikramiyeler dağıtılacaktır.

4 adet	1,000 liralık	4,000 lira	100 adet	50 liralık	5,000 lira
4 »	500 »	2,000 »	120 »	40 »	4,800 »
4 »	250 »	1.000 »			
40 »	100 »	4,000 »	160 »	20 »	3,200 »

DİKKAT: Hesaplarındaki para bir sene içinde 50 liradan aşağı düşmiyenlere ikramiye çıktığı takdirde % 20 fazlasile verilecektir.

Kuralar senede 4 defa 11 Eylûl 11 Birinciteşrin 11 Mart ve 11 Haziran tarihinbe çekilecektir.

T. İŞ BANKASI

Küçük Tasarruf Hesapları

1942 İKRAMİYE PLÂNI

KEŞİDELER: 2 Şubat, 4 Mayıs, 3 Ağustos, 2 İkinciteşrin tarihlerinde yapılır.

1942 İKRAMİYELERİ

1 adet	2000	Liralık	= 2000 —	Lira
3 »	1000	»	= 3000.—	»
2 »	750	»	= 1500.—	»
3 »	500	»	= 1500.—	»
10 »	250	»	= 2500.—	»
40 »	100	»	= 4000.—	»
50 »	50	»	= 2500.—	»
200 »	25	»	= 5000.—	»
200 »	10	»	= 2000.—	»

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

Mutlaka kazanacaksınız!

Millî piyango, netice itibarile daima kazançtır!

Bir Millî Piyango

bileti almakla, mutlaka kazanacaksınız. Bu kazanç, şahsî olmasa da millîdir. Cebinize girmeyen ikramiye, iki çelik kanat olup göklerde sizi koruyacaktır.

Millî piyangoyu hiç bir ay kaçırmayınız!

TÜRKOĞLU

Cumartesi, salı günleri çıkar, siyasi halk gazetesi

Renkli resimler ve günün en canlı haberlerile

Pek yakında çıkıyor

Müracaat merkezi: (ÇINAR YAYINEVİ) Ankara caddesi, İstanbul.

SAYISI 3 KURUŞ

Sahibi ve Neşriyat Müdürü: ORHAN SEYFİ ORHON Basıldığı yer: Cumhuriyet Matbaası - İstanbul

KİTAPLAR, MECMUALAR

BİR MEDENİYETİN SONU

Yazan : Ahmet Hamdi BAŞAR

İktisadi Devletçilik müellifi Ahmet Hamdi Başar «Bir Medeniyetin Sonu» ismini verdiği beşinci kitabını neşretmiştir. Fikir hayatımızda mühim bir hâdise teşkil edeceğine şüphe olmıyan bu eser hakkında şimdilik okuyucularımıza küçük bir hülâsa vermeyi faydalı bulduk.

Eser bir «giriş» ile şu altı fasıldan ibarettir :

1 — Medeniyetlerin doğuşu ve batışı.

2 — Medeniyetin doğuş ve ilerleyiş devresi.

3 — Marksisizm ve inkılâpçı sosyalizm

4 — Medeniyetin çöküş ve yıkılış devresi.

5 — Bir medeniyetten diğerine geçiş.

6 — Yeni medeniyetin kurulma unsurları.

Müellif giriş kısmında şöyle diyor: «Maksadım yalnız kütüphanelerin küflü raflarında yer alacak bir etüt hazırlamak değildi. Söylemek istediğim şeyleri 150-200 sahifelik bir kitap içinde topluca aydın gözlere sunmak, onların üzerinde bir fikir kaynaşması ummak ve beklemek hevesine kapıldım... Bu suretle hazırladığım bu eser küçük boyuna bakmadan, içinde bazı büyük iddialar taşımaktadır. Ben bunların yayılmasını, okunmasını, kabul veya reddolunmasını istiyorum.»

Ahmet Başar'a göre, «bugün dünyayı birbirine düşüren korkunç harb belâsından insanlığı kurtaracak tek yol, insanca fikirden ibaret kalmıştır. Harbedenler, din ve kan kavgası içinde birbirlerini yiyen geri milletler ve vahşiler değildir. Çarpışanlar dünyanın en medeni ve en ileri milletleridir. Garp medeniyeti beş kıtada nerelere yayılmış ise, bu medeniyetler birbirile oralarda döğüşüyorlar.» Bu müşahede karşısında müellif Garp medeniyet âleminin dayandığı direklerin, bilhassa Garp ilim görüşünün çürüklüğünden şüphe ediyor; ve eserinde bu görüşe en acı ve şiddetli hücumlarda bulunmaktan geri durmuyor. Kitabın ilk üç fasıl bu maksat için yazılmış denebilir.

Eski medeniyetler gibi, son Garp medeniyeti de bir dünya genişlemesi ve bir teknik ilerleme eseri olmuştur. Yeni kıtaların keşfi, tekniğin sonsuz ilerleyişi son Garp medeniyetini doğurmuştur. Her medeniyet iki halkadan ibarettir: Biri ilerleme, yani refah ve sükûn devri; diğeri çözülme ve dağılma, yani buhran ve intikal devri. Hamdi Başar, şimdi dünyaya hâkim olan Garp medeniyetinin bir buhran ve intikal devresine girdiği kanaatindedir. Bu fikrin neticesi de şu oluyor: Nasıl tarihte birçok medeniyetler doğmuş ve yıkılmış ise, son Garp medeniyeti dahi bunlar gibi yıkılmak devresine girmiştir. Ancak eski medeniyetlerle şimdiki arasında büyük bir fark vardır: Eskiden insanlar bütün dünyayı keşfetmemiştiler; aynı zamanda tekniğin son medeniyette olduğu derecede ilerleyişi de yoktu. Bundan dolayı o medeniyetler yıkıldıktan sonra yeniden kıtalar ve memleketler keşfedilerek insanlar genişliyebilirler, ve buna uyarak da teknik ilerlemeler yapabilirlerdi. Şimdi dünyanın tamamı bellidir. Teknik terakkiler ise durmuş sayılabilir. Şu halde son medeniyetten sonra tarih eskisi gibi yeni medeniyetler doğuramaz. Bundan dolayı da tarih biri bugüne kadar, diğeri de bundan sonra olmak üzere iki büyük devreye ayrılmaktadır. «İnsanlar uzun asırlar tek bir yolun yolcusu idiler. Dünya bilgilerini ve tabiat istismarlarını durmadan çoğaltmışlardır. Şimdi ise bu yol kapanmıştır.» Bu neticeye göre Hamdi Başar dünyaya bir son veren bedbin havaya gitmekte sanılır. Halbuki bu müşahede müellifi nevmit etmekten ziyade ümide sürüklemektedir. Şimdiye kadar tarihin böyle cereyan ettiği, medeniyetlerin bu sebepten doğup battığı bilinmediği için, akıllı bir düzenle dünyanın idaresi mümkün olmuyordu. Mademki şimdi insanlar bu hakikati öğrenmişlerdir, şu halde insanlık büyük keşiflerinden birini yapmıştır. Artık tarihî gidişi anlıyamamaktan doğan harbler, ihtilâller ve bunca kan dökmelere lüzum kalmadan, bu vahşet devri kapanarak insanlık rahat ve mesut bir dünyaya kavuşabilir, ve bunun için kendi akıllarını harekete getirerek düzenli bir cemiyet yaratabilir.

«Bir medeniyetin sonu» kitabına bu hâkim fikir etrafında inkişaf etmiştir denebilir. İkinci fasılda son Garp medeniyetini doğuran ve batıran sebepler incelenmektedir. Bu medeniyet ilk inkişaf halkasında, yani sükûn ve refah devrinde, hürriyet esasına göre genişledi. Bu devrede doğan ilim görüşleri, başı boş cemiyet fikrine göre ayarlandı. Bundan dolayı da Garp ilminin temeli ancak hâdiselerin olup bitmesinden sonra onları kayıt ve tetkik etmek metoduna dayandı. Muharrir cemiyet ilimlerinin bu esas görüş altında nasıl tekemmül ettiğini anlatırken belli bir tarih devrine mahsus olan bu cemiyet halini, yani serbest gelişliyen Garp medeniyet nizamını, artık hiç daha değişmiyecek ebedî hakikatler gibi gören ilim metotlarına şiddetle isyan etmektedir

Son derece dikkate şayan ve üzerinde bir takım münakaşalar olacağı şüphesiz olan bu görüşe göre, nasıl liberalizm Garp medeniyet nizamında ilk genişleme halkasında doğan bir fikir ise, marksisizm ve ilmî sosyalizm de onun tezatları keskinleştiği sıkıntıları başladığı zamanda doğmuştur. O da belli bir tarih devri için doğru olup zamanı geçince hükmü kalmamak lâzımdı. Halbuki marksistler de, tıpkı liberaller gibi, kendi devirleri için doğru olan hakikatleri ebedî ve sarsılmaz şeyler şeklinde görmeye başladılar. Bu yüzden aynı metodu kullanan Garp ilmi cemiyetin bir halini görerek liberalizme, öteki halini görerek marksisizme sapландı. Tek olan hakikat ikiye bölündü. Aynı şekilde Garp medeniyetinin buhran ve intikal devresine girmesinden dolayı her iki görüşü reddeden buhran rejimleri ve bunlara dayanan ilim görüşleri çıktı. Bu suretle Garp âlemi ve umumiyetle insanlık birbirine zıt olan yolları tek hakikat diye alarak birbirile çarpışmıya başladı.

Müellif, eserinin son iki faslında yeni dünya medeniyetinin doğma ve yaşa şartları üzerine çok enteresan tahliller yapmakta ve orijinal fikirler ortaya atmaktadır. Bilhassa son faslın mühim bir kısmını dolduran milliyetçilik ve Türk milliyetçiliği hakkındaki incelemeleri tamamen orijinaldir. Bugünkü Türk milliyetçiliğinin dayanması icabeden şartları inceliyen muharrir, bunun reel millet anlamına ister istemez uyacağını iddia etmektedir. Bugünkü reel millet anlamı, Osmanlı millet anlamından farklı olmakla beraber oraya dayanmaktadır.

Bizim maksadımız bahislere kısaca bir temastan ibaret olduğu için şimdilik yalnız bir hülâsa vermekle iktifa ettik. Her Türk münevveri «Bir Medeniyetin Sonu» ile mutlak alâkadar olmalıdır.

ÇINARALTI

ÇINARALTI

Dilde, fikirde, işde birlik

Sayı: 39 — Cumartesi 20 Haziran 1942

İdare Evi : İstanbul, Ankara caddesi, Çınar Yayınevi. No. 47

TÜRKÇÜ FİKİR ve SANAT MECMUASI

Telefon : 22129 — Fiatı: 15 Krs. — Cilt : 2

Türkçülük ve Din

Yazan : Orhan Seyfi ORHON

Hakiki Türkçü olmanın bir neticesi de samimi dindar ve müslüman olmaktır. Çünkü Türk milleti - çok küçük bir azlığı müstesna - müslümandır. Bir milletin mukaddesatına bağlananların, o milletin en mukaddes saydığı din duygusuna karşı hissiz ve kayıtsız kalmaları imkânsızdır. Hem Türkçü, hem dinsiz olmak büyük bir tezat ve tenakus teşkil eder. Milliyeti vücude getiren unsurların hepsine din karışmıştır. Mimarimizi seyerderken, edebiyatımızı okurken, musikimizi dinlerken, tarihimizi tetkik ederken, ahlâkımızda, ırkımızda, âdetlerimizde, kanunlarımızda, ananelerimizde, esatirimizde, hasılı maddi ve manevi bütün hayatımızda din duygusundan uzak kalamayız. Itrî'nin tekbirini hissetmiyen, Süleyman Çelebinin mevlûdundan bir şey anlamıyan, Yunus Emre'nin ilâhilerini dinlemiyen adamın Türklüğünden şüphe ederiz. Onun bizden olduğunu kabul etmek için vesikalara muhtacız.

Din duygusu, Türkçülüğün dayandığı kuvvetlerin başındadır. Dindar adamın aynı vasıflardaki dinsiz adama her bakımdan üstün olduğuna şüphe var mıdır?

İtiraf edelim ki: Türk cemiyeti, dinle hiç bir alâkası olmıyan taassupla mücadele ederken dinî duygular bakımından zaafa uğramıştı. Türkiye Cumhuriyeti, lâikliği umdeleri arasına koymakla dini tecavüzden, istismardan, menfaate, şerre âlet etmekten kurtardı. Yüksek, ulvî ve münezzeh bir mevkie çıkardı. Manevi perişanlıktan kurtulmak için şimdi biz onu, vicdanlarımıza kuvvetle yerleştirmenin çaresine bakmalıyız?

Orhan Seyfi ORHON

YENİ ABONE ŞARTLARI (37 den itibaren)
Yıllığı 760, altı aylığı 380 üç aylığı 200 kuruş.
Ecnebi memleketler için :
Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş

Sahip ve Neşriyat Müdürü :
Orhan Seyfi ORHON

İHTAR :
İdarehanemize gönderilen eserler neşredilsin edilmesin sahiplerine iade edilmez.

MİLLİ KÜTÜPHANE

Sayı=39, 20 Haziran 1942

Milletleri yıkan iki büyük tehlike:
Gaflet ve Tefrika

Yazan:
Emekli General
H. E. ERKİLET

Milletleri iki şey yıkar: Gaflet ve tefrika.

Büyük fetihlerden, büyük savaş başarı ve kazançlarından sonra milletlere ekseriya kendine fazla güven, fazla gurur ve övünme gelir. Düşman hor ve aşağı görünmeğe ve hemen hiçe sayılmağa başlanır. Muhtemel dış ve hele iç tehlikelere lâyıklı önem verilmez. Fena idare edilen inhitata düz tutmuş uluslarda ise mecal, cesaret ve kendine güven azalır; ümit şevki ve teşebbüs hassası kalmaz. Böyle milletler dış ve iç tehlikeleri görseler bile kesin tedbir almaktan çekinirler. Gaflet perdesi milletin gözünü bürümeğe başlarsa netice daima ağır ve felâketli olur. Fakat bu hakikat ekseriyetle unutulur ve evvelkilerin felâketlerine göz göre uğranılır.

Şahıslar gibi milletlere de tehlike hem dıştan ve hem de içten gelir. Dış tehlike bazan milletin yapısını içinden kemirip çürüten ihanetlerin yanında küçük bile kalır. Onun için milletler, kuvvetli ve şevketli zamanlarda olduğu kadar bilhassa düşkünlük anlarında muhtemel dış ve iç tehlikelere karşı duygulu, uyanık ve tedbirli olmalıdırlar. Bu hususta göz yummağa, rahata dalmağa yani gaflet etmeğe gelmez.

Düşmanın en insaflısı da düşmandır; daima bu hadde en münasip fırsatı beklemektedir. Vakti gelince hamlesini yapacak ve katî ölüm darbesini indirirken eli titremiyecektir. Milletler gafletlerini ekseriyetle yokolmak pahasına öderler. Gafletin cezası işte bu kadar ağırdır. Ondan sakınmanın asıl çaresi uyanık bulunmaktır.

Mükemmel bir askerî teşkilât, iyi işliyen bir diplomasi, zeki bir haber alma ve gözetleme hizmeti dış tehlikelere karşı korunmanın en önemli vasıtalarıdır. İyi ve dikkatli bir polisle mükemmel bir gizli korunma teşkilâtı da şüphesiz iç tehlikeleri karşılamak içindir. Fakat aşikâr ve gizli bütün tehlikelerin yalnız bu klâsik vasıta ve tedbirlerle karşılanabileceklerini sanmak bir hata olur. Bir milleti dış ve iç tehlikelere karşı koruyacak asıl vasıta millî şuur, millî duygu ve millî uyanıklıktır.

Bunlar olmadan ordular, cansız kurşun askerlerden farksızdırlar. Her şeyi yüksek bir millî vicdan ölçüsile görüp tartmıyan ve millî duygu ile hareket etmiyen bir kor diplomatik, kurulu zemberekle işleyen kuklalara benzer. İnsanların en mahrem sır ve hususiyetlerine hattâ itikat, kanaat ve fikirlerine kadar girip sokulmıya çalışan gizli hükûmet kuvvetleri, sağlam bir millî vicdan ve tıynetten mahrum oldukları takdirde, millete fayda yerine yalnız zarar ve hem de büyük ahlâkî zararlar getirir. Velhasıl orduya, diplomasiye, polise ve bütün devlet teşkilâtına, milletin nef'ine masruf çalışmalarında, millî can, millî renk, millî hedef ve istikamet veren mânevi saikler ve unsurlar ancak millî duygu, millî uyanıklık, vatan ve memleket aşkı olduğu gibi bir milleti dış ve iç tehlikelerine karşı koruyacak en kudretli silâhlar da yine bunlardır.

Bu sebeple görürüz ki, düşmanın ilk taarruzî hedefi daima dış sınırlar değildir. O, gafil ve himayesiz bulduğu millet çocuklarının tesirlere açık ve kapılmağa hazır taze ruh, duygu ve fikirlerini sulhçuluk, solculuk ve bozgunculuk propagandalarile bozup zehirlemek ve bu suretle kaleyi içinden fethetmek yolunu tutar. Bunun için içeride hain veya gafil vasıtalar edinir ve bunlar bilerek bilmiyerek, istiyerek ve istemiyerek milletin gövdesini içinden oyup çürütmeğe çalışırlar.

Ajanlar tabiidir ki sureti haktan görünerek milletin harimine sokulmağa çalışacaklardır. Aralarında bazıları gaflete düştüklerinden belki samimidirler ve yaptıklarından millet ve memlekete büyük zararlar gelebileceğini takdir etmezler, bilâkis iyilik yaptıklarını sanarak hareket ederler. Fakat hepsi milleti sözle, yazı ile, resimle ve türlü usul ve vasıtalarla zehirlemek için el birliğile çalışırlar. Onun için gözü dört açmalı ve bu ilmî broşür şu bir fikir dergisidir veyahut sade bir resim sergisidir, deyip geçmemedir. Bilmelidir ki gazete ve mecmalarla elde edilemiyen broşür ve reslerle kazanılabilir. Ağız propagandanın da tesiri büyüktür. Düşmanın mizde yapacağı teşkil, toplanma taazzuvlar resmen ne kadar yas edilse, el altından yapılanları olur bunlar daha cazip, tesirli ve tehl olur. Onun için bir an bile göz yumağa ve aldırmamazlık etmeğe geln Bilmelidir ki gafletin ağır cezası umulmıyan bir anda başa inmek iç daima hazırdır.

Düşmanın içten, sinsi faaliyet'nin iki hedefi vardır. Birincisi yukarı anlattığımız gibi milliyet şuurunu zay latıp tahribetmek, ikincisi de mi ayırıp dağıtmaktır. Aynı topraklarc yaşıyan, aynı dili konuşan kültür, t rih, ırk ve menfaatleri bir olan insan kuvvetli ve sağlam bir millî duygu biribirlerine sımsıkı bağlı bulundukla takdirde onları altetmek çok güç ol Onun için düşman onları evvelâ içlerinden çürüterek dağıtmak ister ve bi bir türlü vasıta ile işe koyulur.

Sinsi hücumlara karşı gelmek daima uyanık bulunmak ve her taarr ihtimaline karşı müdafaa pusuları k mak çetin bir mücadeledir; fakat b lar çaresiz yapılmak ister. Ancak mil tin kendisi ve bilhassa kapılmak ist dını haiz gençlik, kuvvetli millî şuur imandan, sarsılmaz bir yurt ve mil sevgisinden mürekkep zehir işlemez h zırh ile korunulursa aksi cereyanla karşı daha emniyetli bulunulur. D man sinsi veya aşikâr faaliyettedi Onun için dikkatimizi arttıralım. On istediği gaflet ve tefrika uçurumları düşmiyelim, varlığımızın temelini te kil eden milletimize temiz ve kuvve bir milliyetçilik şuurile sıkıca tutunalı Doğru, selâmet yolu bu yoldur; mil şuur ve millî iman yoludur; Türklük Türkçülük yoludur.

H. E. ERKİL

36

TÜRK İDEALİNE HİZMET EDENLER : 1

Yazan : **Hüseyin Namık ORKUN**

Çınaraltında Türkçülük idealine hizmet edenleri okurlarımıza bir makale silsilesi olarak arzetmeği muvafık bulduk. Bu seride siyasette, edebiyatta, ilimde, fikir hareketlerinde Türkçülük yapanları göreceğiniz gibi bilfiil Türk birliğini kurmuş olanları da bulacaksınız. Daha sonra bu Birlik için çalışanlar, fakat hâdiselerin, tesadüflerin fena karşılaşmalarından dolayı muvaffak olamıyanları da bu seride okuyacaksınız.

İlk Türk Birliğini kuran Maotun Tanhudur. Bu isim belki bizim okuyanlarımıza yabancı gelmiştir. Çünkü mektep kitapları bu adı Mete veya Mote tarzında yazmaktadır. Fakat bu eserlerin hatırı için biz de bu hatayı tekrarlıyacak değiliz. Tanhu sözü Hunların hükümdar ünvanıdır. Bunu da bizim tarihlerimiz Tanju diye yazar.

Milâttan önce III üncü asırda Altayların şarkında, bugünkü Moğolistanda ilk Büyük Türk Devleti kurulmuştu. Bundan evvel muazzam Türk boyları Asyanın muhtelif yerlerinde ayrı ayrı başbuğların idaresinde dolaşıp duruyordu. Milâttan evvel 209 tarihinde Maotun Doğu Hunların başına geçmiş ve her şeyden evvel içişlerinin düzeltilmesi lüzumunu hissederek iç teşkilât ile uğraşmağa başlamıştı. Ordusunu, idare şeklini Türk ananelerine göre mükemmel bir surette kuran Maotun bundan sonra kendi soyundan olanları ve olmıyanları birer birer idaresi altına almış, şarkta Koreadan garpta Aral gölüne kadar uzanan geniş araziye sahip olmuştu.

Bu muvaffakiyetten sonra Maotun ünvanı **Ting-li-ko-to-thn-hu** olmuştu. Ting-li sözü Türkçedeki gök, ilah mânasına olan tanrı kelimesinin Çince telâffuz şeklidir. Koto kelimesinin de Çinliler Hun dilinde oğul, evlât mânasına geldiğini kaydediyorlar. Prof. Németh bu sözü Türkçedeki bugün at veya eşek yavrusu mânasına olan kuduk ile aynı kökten telâkki etmektedir.

Maotun iç teşkilâtını kurduktan sonra etrafı istilâya başlamış, Asyada hâkimiyetini kurmuş ve artık boy ölçüşebileceği Çinlilerle mücadeleye girişmişti. Bu mücadelede de muvaffak olan Maotun Çin hükümdarını küçük bir kalede sıkıştırmış ve vergiye bağlamıştı.

Maotunun ismini Prof. Hirth **Baktur** yâni **Bakatur** diye izah etmektedir; ki biz bu Çince telâffuz yerine Türkçe olan şeklini tercih ettik. Bagatur Çin hükümdarına gönderdiği bir mektubunda dört kavmin ismini saydıktan sonra yirmi altı hükûmetin de kendisine boyun eğdiğini kaydetmektedir. Yine bu mektubunda kendisi için «Gök ve yerin vücuda getirdiği, güneş ile ayın tahta çıkardığı Hunların Tanhusu» diyordu.

Bagaturun daha hâkimiyetinin başlangıcında düşmanlarının talebine karşı atını ve karısını feda ettiğini, fakat boş bir araziyi terke muvafakat etmeyip bunun için silâha sarıldığını biliyoruz.

İlk Türk Birliği Bagatur Tanhu zamanında vücut bulmuştu. Şarkta Japon denizinden garpta Aral gölüne kadar bütün Asya bu kahraman Türke itaat etmiş ve Türk olan Asya Türklüğünü idrak eylemişti. Bu devirde Asyanın tarihî çehresini maatteessüf bilemiyoruz. Zaten Türk milleti tarihi yapmış, fakat yazmağa lüzum görmemişti. Bundan dolayı da Doğu Hunları hakkında sadece Çin tarihlerinin kayıtlarından başka malûmata sahip değiliz.

Yaz

Dallarda açarken nice şahane manolya
Sevdaya kurarken korucuklar nice bin tak
Yaz melteminin zevkini almış ta muhakkak
Çamlarda gezer kol kola Arzu ile Hulya.

Âşık sanılır martılar enginlere güya
Sahilde deniz bir ipek esvap çıkarıp bak
Girmiş yatıyor Heybeli'nin koynuna çıplak!
Yanlarda kayıklar uzanır, emre müheyya!

Bazan göreceksin ayı gökten suya inmiş
Bazan denizin rengini tâ göklere sinmiş
Mevsim saracaktır seni baygın nefesiyle.

Geçmiş günü yâdeylememek candan emelken
Mehtap olacak Marmaradan hüzne vesile
Hulya gelecek sanki denizden pupa yelken!

Edip AYEL

ROMA KIZILALMASI

Yazan : M. Fahrettin ÇELİK

Kızılalma şehri - Rim Papa Kızılalması. — Lûgatlerimizde (**Kamusu Türki, Büyük Türk Lûgati**) «Kızılelma; vaktile Roma şehrine ıtlak olunurdu» ve «Kızılelma = Roma şehri» diye gösterildiği gibi, XVI ncı yüzyıldan yani Macaristan elimize geçtikten sonra yazılan kitaplarımızda da Romaya «**Kızılalma şehri**» denilip buranın Dib-i Firengistan» yani Avrupanın başşehri sayıldığından Türk ordusunun göz dikerek ele geçirmek istediği ülküsünü görüyoruz.

Evliya Çelebi'nin Beç (Viyana) **Kızılalma**'sını anlatırken (c. VII, s. 248): «ve cemi Macar ve Nemse ve Lâtin ve Yunan tarihlerinde bu Beç Kızılalması'nı ve Büyük Rim Papa Kızılması'nı Osmanlı alacağı musarrahtır.» diye yazdığını görmüştük. Bükreş'i anlatırken de (c. VII, s. 471) Muhammet peygamberimiz doğduğu gece «Ateşgedei Nemrut ve tâk kisrâ ve Ayasofya kubbesi ve Kızılalmayı Rum (yani Roma) kubbesi ve Kızılalmayı Engürüs ve Bodin'in manastırı çanlığı ve İslâmbolun 366 adet tılısımatları cümle» çöktü diyerek bir papas anlatmasını göçürür. (S. 472) de de Resulün mektuplarından birisinin «Rim Papa Kızılalması kim Rumiyetül-Kübrâ'dır, anda Rim Papa hazinesinde mahfuzdur.» diye eski bir inanı yazar. Lâtinceden çevrilen Coğrafyayi Kebir (Nurosmaniye kütüphanesi, sayı 2996, yaprak 360) da (Roma şehri ve hükûmet Rim Papa) bölümünde «Başşehri Roma ki ana Kızılalma şehri derler.» deniliyor.

Bursa Halkevinin çıkardığı (Uludağ - Türkün) dergisinde (Nisan 1936, sayı 6) Namdar Rahmi Karatay («Kızılelma» ya dair bir vesika) adlı yazısında, merhum Ahmet Refik beyin (Cumhuriyet) gazetesine yazdığı (Kızılelma neresidir) adlı yazısının özünü göçürdükten sonra, Bursada (Orhan kütüphanesi) nde Eminiye mecmuası) adlı bir cildin arasında bulduğu ve Roma şehrine (Kızılalma) denildiğini gösteren bir belgenin yüzünü yazmıştır. Bu belge, H. 1073 de «Bodinli İbrahîm paşa mülkünde» tutsak düşüp Roma şehrine götürülen 190 Türk neferinin Bodin eyaletindeki «Kale ve Palanga ağaları ve gazileri» ne kendilerinin kurtarılması dileğini gösteren ve Romadan yazılan bir mektuptur. Bu mektupta deniliyor ki : «Nerede mahpus» idüğümüz sual olunursa, Beç'ten (Viyanadan) öte yüz altmış konak yerdir, **Kızılalma** derler. Sual ederseniz, Kızılalma'nın kırk kapısı vardır,... ve ol memlekette Rim Papa dedikleri mel'un hâlâ sağdır.» (1) denilir.

Romaya neden **Kızılalma şehri** denildiğini yazılı olarak Gelibolulu Âli'nin henüz basılmamış bulunan (Künhül - Ahbâr c. IV, Nuruosmaniye kütüphanesi, sayı 3406, yaprak 361) eserinde görüyoruz. Kars, Ahıska ve Erzurumda ve çevresinde bulunup Çıldır Atabeğleri torunları ile de görüşmüş olan Âli, (Hükkâmı Gürcistan) bölümünde, bugün Çoruk Eli (Artvin) in bir kazası olup Kanuni çağı ortalarına dek Çıldır Atabeğlerinden bir kolun elinde bulunan Ardanuç kalesinin Türkiyeye katılmasını anlatırken, Çerkes İskender paşa Erzurum eyaletinde Beylerbeyi iken Kanuni çağının ilk yıllarında Gürcistan vilâyeti (Çoruk boyu) teshirine gidip «hususa Ardanuç kalesini fethedip kendisi hayli hurrem ve huşem ve hayli muğtenim olduktan gayri, kalei mezburenin

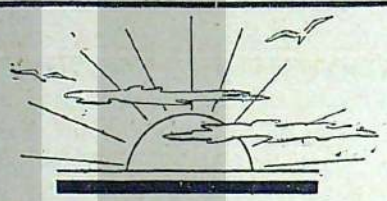

Kalasım gelir !

Ayıran dağları yıkarak hızla
Atımı bozkıra salasım gelir;
Yârimin dizinde biraz «Kımız» la
Bir tarih boyunca kalasım gelir!

Diyormuş: «Kavuşur elbet, ararsa!
Beni, ay-yıldızlı bayrağa sarsa!»
Çektiğim acıyı bilmiyen varsa,
Ok olup kalbine dalasım gelir!

Başında dolaşan yabanın eli,
Kimbilir ne halde ben görmiyeli?
Hırsımdan o kadar oldum ki deli:
Hücum borusunu çalasım gelir!..

Süreyya ENDİK

hâkimi mütemelliği olan Keyhusrev ki tariki itaate çehresay oldu; paşanın azzi huzuruna bir l'âl kadeh götürdü ki yek merdî kâse denlû var idi, hususa ki katı rengin ve pür envar idi. İndelbâ'z dillerde mezkûr ve (Nuşirevan hazanesinden çıkmıştır) deyu meşhur olan kâsei l'âlîn idi ki eyyamı pîruz ve mihri bande sahip kur'ani asrolan Nuşirevan ol kadehten nûşi şarap erguvan ederdi. Hattâ Kızılalma ki dib-i Firengistanda bir kilisei muazzamadır, sakfındaki sib gibi ruhşende bir kürei lâleyin tabendesi ol l'âl kadehin içinden çıkmış idi. Bir rühban anı oğurlayup nice zaman pünhan ettikten sonra iletüb ol kiliseye (yani Roma katedraline) vakfetmiş idi. Ol sageri l'âleyn ise el'an hazanei sultanı din tuhfelerindendir.» deniliyor ve Âli'den bu haberi bir takım yazıcılarımız eserlerine göçürmüşlerdir.

Bu önemli yazış bize, Kazar ve Sabır'la la savaşmış olan Husrev I (Anuşirevan) Dağıstandan bir Kızılalma alarak hazinesi getirdiğini ve sonunda bu **Kızılalma** (Altıntop) un İran devlet hazinesinden çalınarak Romaya götürüldüğü inan ve anlatmasını göstermektedir. Bugün Azerbaycan ve doğu illerimizde eski evlerde tavanlardan asılı olarak gördüğümüz (Altıntop - Kızılalma) ve türesi, ilkin Türklerin konar göçerken çadırlarının tepesinde bulunuyordu, sonra bunu Macarlarda ve Aras-Kör boyunda evlerin ve sarayların tavanlarında, kubbe içlerinde görüyoruz; hıristiyanlık ve müslümanlıkta da kilise ve camilerin kubbesi üzerinde — bugün de görüldüğü gibi — bulunan yaldızlı ve altın gibi olan topların da bu eski Türk Kızılalma'sından çıktığı anlaşılıyor. H. 1181 de yazılıp 1248 de basılan (Hadikatül-Cevami c. I, s. 4) de deniliyor ki, Ayasofya camiinde «Büyük kubbede avize olan topkandil, Sultan Ahmet salisin evahırında vazolunmuştur. Aslında anın yerinde bir altın kel top var idi. Ve camilerde olan topkandillerin iptida zuhuru evvel tarihlerde Şehzad camiinde vaki olmuştur.»

***

Yazımızın başındanberi gördüklerimden anlaşılıyor ki, **Kızılalma** (Altıntop) Türklerde pek eski bir türe ve inana gö bulundurulmuş ve hâkimiyetin timsali olarak tanınmıştır. Selçüklülerin Anadolu'ya geçmesinden önce 921 de Musevi Kazar Hakanı'nın ipek çadırının kubbesinde bulur bu **Altıntop** ve Dağıstan şamkallarının Kızılalması, bize, Kazar denizi doğusundan gelen ve Kazarlarla komşu olan Oğuzla (Selçüklülerle gelen müslüman Türklerin bu Kızılalmayı elde etmeyi bir ülkü edindiklerini ve bunlardan da İranda hükûmet sü ren Türk ocaklarına ve Türkiyede Osmanlılara bu ülkünün geçtiğini ve sonraları Macaristanda bu Kızılalmayı bulup alan Osmanlıların her göz diktikleri düşman ilin bir Kızılalma bulunduğuna inanıp bunu e etmeye uğraştığını görüyoruz. Adı ge yazısında N. R. Karatay diyor ki: «Bazı tarihçi arkadaşlar vaktile, eski Türklerin P kin'e de (Kızılelma) demiş olduklarını idd ettiler.»

(Büyük Türk Lûgati) nde Kızılelma'y tanık olarak Sümbülzade'nin şu :

«Kızılelmâyi sib-i gabgabe bahşeyledim amı
Ne çâre portakal olmaz bedel nârinc-i p
tâ

Beyti tanık olarak getirildikten sor Koca Sekbanbaşı'nın risalesinden **Kızılal** üzerine olan bir yazı göçürülmüştür. F

Mazi

Yıllar ki birer perde olup penceresinde
Mazimizin en tatlı, güzel anını saklar.
Bir gizli zafer bestesi titrer de sesinde
Mazi beni en ummadığım anda kucaklar!

Yorgun seneler bir bir uçar yokluğa doğru!
Bir mavi sema parçası... bir çam... kararan su...
Ömrün geri dönmez seherinde bir uğultu...
Baştan silinir lâhzada karlar gibi aklar.

Artık o baharın deli aşkile döner baş:
Hep yirmi yıl evvelki kadar şen dere, dağ, taş.
Kuşlar bana âşık ve gönül rüzgâra yoldaş...
Gökler kuşatır ufkuma gül rengi kuşaklar!

Halide Nusret ZORLUTUNA

Seçme Sözler

★ **Faziletlerimiz, ekseriya, kılık değiştirmiş kusurlardan başka bir şey değildir.**

LA ROCHEFOUCAULD

★ **Egoist kimse bir yumurta pişirmek için komşusunun evini tutuşturabilir.**

BACON

★ **Eğer insanlar birbirlerinin hakkında söylediklerini duysalardı yer yüzünde hakikî dört dost bulmak kabil olmazdı.**

PASCAL

★ **Hayat, kârı masrafını korumayan bir iştir.** **SCHOPENHAUER**

★ **Kimse yaptığı hatalardan dolayı kendisine acındığını istemez.**

VAUVENARGUES

★ **İnsanlar için hayatta iki türlü yükselmek çaresi vardır: Ya kendi hüner ve marifeti ile yahut başkalarının aptallıklarından istifade ederek.**

LA BRUYERE

---

ordumuzun bizdeki son Kızılalma ülküsünü gösteren bu yazıyı biz, risalenin kendisinden ve anlaşılır biçimde göçürmeği uygun bulduk: (Üniversite kütüphanesi Türkçe yazmalar sayı 237) de bulunan Koca Sekbanbaşı'nın (Hülâsat-ül-Kelâm fi Redd-il-Avam) adlı ve bizdeki «Asakiri Cedide» değişikliğini anlatan risalesinde H. 1222 olguları anlatılırken (s. 15-16), 1150 yılından 1182 yedek seferimiz olmadığı ve 1182 de Moskoflarla olan savaşta askerimizin düzensizliği görüldüğü yazılarak deniliyor ki, 1206 da «Moskof keferesi ile müsalâha» mız sonunda «asakiri cedidenin aleyhinde olan bir alay sadedil ahmaklar : (Bu askeri cedit acaba neye lâzımdır. Ali Osman askeri dünyayı kılıç ile fethettikleri vakitte nizamı cedit askeri yok idi. Hemen düşman zuhurunda kılıca (el) urup bir yürüyüşte düşman din vilâyetinin altını üstüne getirirler idi; bunlara hacet yoktur. Hemen düşman göstersinler; dalkılıç olur, düşman ordusuna dalarız, harabederiz ve kıralın tacını, tahtını başına geçirip Kızılalma (Roma!) yadek gideriz) deyu dâva eden şehbazlar ile hezarkere mübahase ve münakaşa olunup, o makulelere sualimizde: (Bire hey yoldaşım, siz bilirsiniz ki bin yüz kırk altı senesinden beri pederim ile yeniçeri ocağında piştipâ urup bunca seferlerde bulundum,..)» diyerek askerlik talim ve fenninin ilerilediğini ve bu arada **Kızılalma** ülküsünün de bizdeki son canlığını anlatır.

Yine adı geçen yazısında N. R. Karatay diyor ki, «Çocukluğumda ninemden işitmiştim: Kâfirler bizi yenerse Şama kadar süreceklermiş, biz kâfirleri yenersek **Kızılalma**ya dek sürecekmişiz! Bir çocuğun muhayyelesinde **Kızılelma** sözü neler uyandırır? Fakat ben bu Kızılelma'nın beni çeken hayalinden ziyade neresi olduğunu merak ederdim. Buna bir türlü cevap alamazdım. Nihayet Ziya Gökalp bu terimden mistik bir anlam çıkardı :

— Kızılelma, Türkün ülküsüdür. En son varacağı yerdir. Ülkü nasıl olduğu gibi yerinde duran bir şey değilse, nasıl o da hayatla beraber değişirse, Türkün bu sosyai ve siyasal ülküsü de öyle değişebilir. O halde bugün Türkün **Kızılelma**'sı «Turan» dır. Turan neresidir? O da, sınırı kestirilip atabilecek bir yer, bir toprak parçası değil. O Türkün hayatı gibi engin, sonsuz ve sonrasız bir yerdir:

Vatan ne Türkiyedir Türklere ne Türkistan
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan!

Gökalp'taki yalavaç karakteri her dokunduğu konuya böyle mistik bir karakter verirdi, ve onun sözleri, çevresindekileri tıpkı Nebi'lerin sözleri gibi kandırır ve uyuştururdu.» dedikten sonra Pekin'e ve Roma'ya Türklerin **Kızılalma** dediklerini anarak «eğre hakikaten» böyle ise döne dolaşa yine Ziya Gökalp'ın mistik izahına geleceğiz. Ahmet Refik de en son o fikirde karar kılıyor.» diyor.

İşte biz de, eldeki yazılı kaynaklarda ve her boydan olan halkımızın inan ve türesinde bu **Kızılalma**'nın ne demek olduğunu, nereden ve nasıl çıktığını böylece gördükten sonra, Türkçülük gidişimizde yalavacımız olan Ziya Gökalp'ın belirttiği ülküye inanıp kendimizi veriyoruz. [Gökalp, (Türk türesi) nde en eski Türk dinindeki beş unsurdan birisi olan (Ağaç) ın da (Al-Kızılalmayı) yetiştiren ağaç olmuş olacağına işaret buyurmuştur.] Macarlar ellerindeki Kızılalmayı yine soydaşlarına Türkiyelilere kaptırmışlardı. Kızılalma'nın öz yeri Şamkal yurdunu Yağıya kaptırmamak için, Mansur, Hamza ve en son Şeyh Şamil'in başbuğluğundaki Dağıstan Türkleri bütün duygulu dünyayı şaşırtıp heyecana düşürerek ve yüreğini ezerek bir daha eşi görülmemiş bulunan en üstün bahadırlıkla şan ve şerefle şehit olup «Kutlu Kızılalmayı» gerçeklik bakımından Yağıya vermediler; **Kızılalma**'yı ülkü edinenler, en çok bu Kızılalmanın yüz yerini ve oraya giden yollarla onun şehitlerini tanıyıp tanıtmalıdırlar!]

M. Fahrettin ÇELİK

---

(1) Romada bulunup Muhammet peygamber veya Ali çağındanberi sağ olup ölmediği anlatılan [gerek Evliya Çelebide, gerekse bu mektupta] bu Rim Papa'nın bir eşinin de İravan ve Kars çevresindeki yerlilerce ünlü Anı şehri ürenlerinde bulunduğuna inanılır ve (Urumbaba) veya (Anının sahabı) denilir ve yedi yılda bir başını kaldırarak şehrin şenelip şenelmediğini sorduğuna inanılır.

ŞARKİ TÜRKİSTANDA

İLİ ŞEHRİ

Yazan: Nuriman KARADAĞ

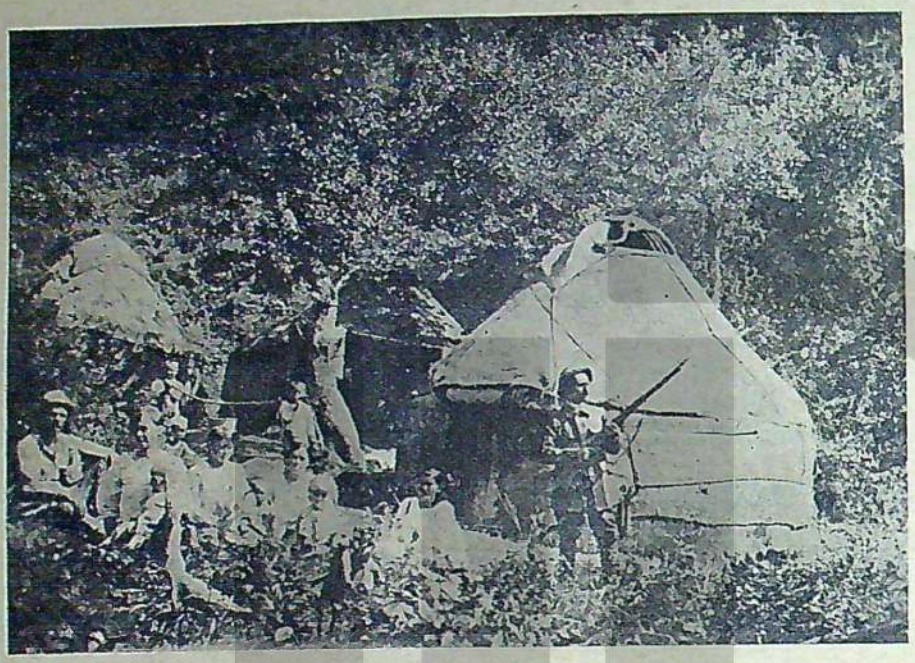

Sayram gölü civarında keçeden yapılmış evlerden bir kamp

İli şehrinin ahalisi Şarki Türkistan civarından göçüp gelmiştir. Moğollar bunlara Tarançi derler. Tarançi moğolcada çiftçi mânasına gelir.

İli nehri boyu dağlık ve ovalık olduğu için buraya yerleşenler ilk defa çiftçiliğe başlamışlar. Bugün ise İli Şarki Türkistanın ileri gelen şehirlerinden sayılır. İlim, irfan için Türkistanın muhtelif yerlerinden talebeler gelmektedir. Böylece İli Türkistanın münevver kitlesini kendinde toplamış oluyor.

Arazi itibarile toprağı mümbit zengin bir şehirdir. Şehrin içindeki bahçeler İli'yi büyük bir park haline getirmiştir. Hele Sayram gölün boyu... Yazın burada geçirilen bir kaç ayı nasıl tarif etmeli?.. Buna cennette geçirilen üç ay desem mübalağa etmiş olmam. Yeşil dağların eteğinde alabildiğine uzanan ovalarda kurulan keçeden çadırlar... Kaymak gibi kımızı, süt, yoğurt ve kuzu kızartmaları... Bütün bunlar önünüze gelmek için emrinizi bekliyor. Diğer tarafta sabırsızlıkla sizi bekleyen atlar.

Vaktile buralardan halkın bir kısmı Moğolların tazyikile Rusya taraflarına göç etmeğe mecbur olmuş. Orada Yarkent, Çimkent ve Çilek şehirlerinde yerleşmişler. Fakat bunlar kendi ananelerine daima sadık kalmışlar. Eski âdetlerini aynen muhafaza etmişler. Oyun, şarkı ve çalgıları hiç değişmemiştir.

Göç zamanı Moğollara karşı söyledikleri şarkılardan birkaç mısra yazıyorum :

Men İliden çıkkanda yar işigide kalgan
Hoş emise digende kara közge yaş algan
Meni yurdımden ayırgan özü yurdından ayrulsun
Kolu tutmaz putu basmaz aziz canıden ayrulsun

Bu satırları bizim şivemize şöyle çevirebiliriz:

Ben İliden çıktığım zaman, yâr kapısının eşiğindeydi.
Şimdilik Allahaısmarladık dediğim zaman kara gözlere yaş doldu.
Beni yârimden ayıran kendi yârinden ayrılsın.
Kolu tutmaz, ayağı basmaz olsun, aziz canından ayrılsın!

Bu şekilde dertlerini terennüm ederek bir derece teselli buluyorlar.

Nuriman KARADAĞ

Dilerim!..

Hey ağalar, hey beyler!
Burdan göçmek dilerim.
Ben ağlarım, o ağlar,
«Yâr» i koçmak dilerim!.

Tırmanıp dağa, taşa,
Girip zorlu savaşa,
Serhaddi başbabaşa
Yalnız geçmek dilerim!.

Doğanım var kolumda,
Tirkeşim var belimde,
Kılıcım var elimde,
Ufku biçmek dilerim!..

Gönül verdim «ÖZYURD»
Boz yeleli «BOZKURD» a.
Çare bulup her derde
Bir yol açmak dilerim!..

Dostumu dost bilerek,
Düşmanımı çelerek
Karanlığı delerek,
Nurlar saçmak dilerim!..

Kurtarıp tutsak kızı,
Yükseltip AY - YILDIZ'ı.
Ak köpüklü kımızı
Tas, tas içmek dilerim!..

İskenderun — **Cemal Oğuz ÖCAL**

SALAK

Sayramda bir şelâle

LÂLA ŞAHİN PAŞA Türbesi

Yazan : Rıza YALGIN

Eski adı (Kirmastı) olan bu kasaba Bursa'nın 85 kilometre batısında ve Meldas harabeleri yakinindedir. Rindakos tarihi adını taşıyan (Kirmastı ve Adranos) çayının şehri iki büyük kesime böldüğü bu yurt, Yeşil Bursanın şirin bir kasaba merkezidir.

Bu güzel kasabamızda **Lâla Şahin Paşa**'nın eski bir camisi ile Selçük tarzı fakat harabolmuş olan bir de türbesi vardır. Ne yazık ki bu türbe, gönülleri acıtacak kadar bakımsız ve sahipsizdir.

Orhan'ın İznik'ten sonra ilk ele geçirdiği bu şehirde [*] **Lâla Şahin Paşa** gibi bir büyüğümüzün hâlâ cami, kümbet ve mahallesiyle yaşaması her bakımdan kasaba için mühim bir benlik olduğu ve bütün şehir halkının bundan sevinç duyduğu kadar tabii bir şey olamaz.

Ben bu yazımda kasabanın en güzel yerinde yapılmış olan ve yürekler acısı bakımsız bir durumda kalan **Lâla Şahin Paşa**'nın türbesinden bahsetmek istiyorum. Bu türbe; Konya'da Mevlâna Celâlettin-i Rumi türbesi pilân ve ve uslübü tarzında yapılmıştır. Her ne kadar Konya'daki türbeye bakarak bu yapı nispet kabul etmiyecek derecede basit ise de yapıldığı devir nazarı itibara alınırsa Bursa vilâyetinin tek ve pek orijinal yapılarından biri olur. Zira: bu türbenin yapıldığı çağda Osmanlıların bütün yapıları Bizans mimari örnekleri ile dolu olduğu halde **Lâla Şahin Paşa** türbesi kendine mahsus bir hususiyetle Selçük tarzının yegâne nümunesidir.

Türbenin lâhtı eski tarz üzerine birinci kat (toprak) içindedir. Bundan sonra yapılmış olan ikinci kat; Yeşil türbe ve emsali gibi bir makettir. Köşeli ve üstü — İznik'in yapılarında olduğu gibi — kiremitli olan kubbesi, pencere ve kapı mermer süğelerindeki yazılarile eser dilber bir mahiyet arzetmektedir.

600 yıl önce M. Kemal Paşa kasabasına ilk köprü, cami ve daha baş-

Lâla Şahin türbesinin Köprübaşından görünüşü

ka hayratlarile hizmet eden Hüdavendigârın lâlasının, bu Türk oğlu Türk Şahinin, Niş kalesi önünde aldığı ok yarasıyla canını göklere ve kanını yeni fethedilmiş topraklarımıza armağan etmiş olan bu kahramanın bize bırakmış olduğu eserlerin ebedileşmiş olmasını görmek lâzımdır.

Halbuki bugün büyük ve zengin bir kasabamız olan M. Kemal Paşa'da bulunan bu Türk kümbeti birkaç sene sonra tamamen yokolmuş bir duruma gelecek ve türbenin enkazı dereye yuvarlanırken Koca Şahin'in ruhu bizi tazibedecektir.

Ecdat yadigârlarına; bilhassa böyle canını, servetini, düşünce ve varlığını yurt uğruna harcamış büyüklerimize borçlu olduğumuz hâtıralarını koruma koygusunu; ilk defa onun çevresinde yaşayanların düşünmesi zaruri olduğunu tekrar etmeğe bilmem lüzum var mıdır?..

M. Kemal Paşa halk ve belediyesi, bu güzel şehrin yegâne Türk tarihî yadigârı olan **Lâla Şahin Paşa**'nın namını unutturmaması için her neye mal olursa olsun bu eseri tamir, muhafaza ve hem de sahibinin lâyık olduğu derecede koruması bir mefkûre borcudur.

Belki **Lâla Şahin Paşa** burada meftun değildir. (Bolayırda metfun Süleyman Paşa'nın Yenişehirdeki türbesi de böyledir.) Ancak: kasabaya bir cami bir köprü yapan ve bu şehre istikbal hazırlıyan bu kumandan Niş önünde kumanda vazifesini Demirtaş Paşa'ya emanet edip ölürken yaptırmış olduğu türbesinde yatmağa muvaffak olamamış bile olsa bu emaneti sahibi içinde yatıyormuş gibi korumak hepimiz için millî ve şerefli bir vicdan borcu değil midir?

Rıza YALGIN

[*] H. A. Gibbons'un Osmanlı İmparatorluğunun kuruluşu S. 296 ve Âşık Paşazade ile Vatikan yazmaları, 23.

Şarkı

Bir gece ağlıyorken içindeki duygular,
Uzak bir hatıranın kollarında uyu sen..
Gönül pınarı sustu, bak seslenmiyor sular;
Uzak bir hatıranın kollarında uyu sen.

Bir akşam sen de seyret son damlalar akarken,
Maziye doğru gözler yaşla dolu bakarken,
Sana ninni söyleyen bir kalbin sesi varken;
Uzak bir hatıranın kollarında uyu sen.

Emin ÜLGENER

Edebiyat ve San'at

Sinekli Bakkal

Yazan : Vecdi BÜRÜN

Cümhuriyet Halk Partisinin bu sene roman ve hikâyeye tahsis ettiği sanat mükâfatını Halide Edib'in «Sinekli Bakkal» isimli romanı kazandı. Partinin sanata karşı gösterdiği alâkayı, resme ve plâstik sanatlara verdiği büyük değerle çok yerinde buluruz; bu alâkanın mükâfatlar şeklinde resme ve plâstik sanatlara gösterilen aynı yakınlık plânında musiki ve edebiyata ekilişi herkesi sevindirir. Fakat ilk defa yapılışından mı nedir bilmiyoruz, intihap şeklinde ve jürinin seçilişinde bazı isabetsizliklerle karşılaştık. Jüriyi teşkil eden 25 zat içinde roman sanatile alâkalılar üç kişiyi geçmiyordu.

Roman sanatı üzerinde denemeler yazmış ve onun problemlerile senelerce uğraşmış olanlar —ki bunlar bizde dört beş ismi aşamaz— kendilerine sorulmadan müsabakaya iştirak ettirilmiş olduklarından, müsabaka neticesinin bir tesadüf olayından başka hiç bir şeyi işaret etmiyeceği besbelli idi. İntihaba gelince, bu âdeta fisagorculuğa meraklı mistik bir tabiat âliminin canlı hüceyre yaratmak formülü gibi, karışık ve anlaşılmaz bir şeydi. Cumhuriyet gazetesinde romanlarımızdan bahsettiği yazılarında müsabakaya ve intihap şekline de temas eden İsmail Habib, jüri âzasından olduğu halde, intihap şeklinin bir yerini tamamile anlıyamadığını itiraf ediyordu.

Devlet müsabakalarında her yerde üzerinde ehemmiyetle durulan, müsabakaya müsavi eserle iştirâk prensipine de riayet edilmemiştir. Bu yüzden, Parti müsabakasında, bir çok iyi eserler yazmış olan bir romancı, bir tek iyi eser yazmış olan bir romancının yanında, reyler bir çok eserlerine dağıldığı için müsabakayı kaybetmiş vaziyete düşmüştür.

Zaten dünyada yapılan müsabakaların ekserisi bu kadar kalabalık bir jüri tarafından seçilmez. Kalabalık jürilerden sayılan Nobel mükâfatının bile, bütün dünya matbuatının ve entelektüellerinin bilvasıta kontrollarında bulunduğu halde ne kadar isabetsiz bir yürüyüşle gidip en lâyık olmıyanın önünde durduğunu dünya edebiyatının büyük kıymetlerile alâkaları olanlar bilirler. Nobel mükâfatının 20 senedenberi kime ve niçin verildiğini bilmiyen var mı?

Halk Partisinin, Nobel mükâfatının niyetleri yanında, sanata karşı elbette ki, «pırlanta niyetler» demekte bir an bile tereddüt etmiyeceğimiz iyi niyetleri vardır. Fakat, yukarıda söylediğimiz gibi, böyle bir müsabakanın ilk defa yapılışı, onun mükemmelliği için, tabii olan, bir takım hataları ortadan kaldıramadı.

Sinekli Bakkal için matbuatta oldukça hararetli neşriyat yapıldı: Bazı muharrirlerimizin hiç bir tahlile, hiç bir sağlam terkibin içine oturtulmuş hükme yaraşmıyacak, esasen bu gibi şeylerle hiç alâkası olmıyan yazılarını gördük: Kimi Halide Edibin romanının bilmem hangi gazetede neşrine müsaade ettiği esnada o gazetede çalıştığı için şeref duyuyor, kimi roman kitap halinde basılırken tesadüfen provalarını görmüş olmasını hayatının en unutulmaz hâdisesi sayıyor; hattâ, İsmail Habib Cumhuriyette yazdığı makalede, Rabianın bebek oynamasına kızarak büyük babasının bebeği kazanın altındaki ateşe attığı zaman Rabianın ağlaması üzerine, muharrir de Rabia ile birlikte ağlıyordu. Üstat Hüseyin Rahmi bir ankete cevap verirken h sorulmadığı halde Sinekli Bakkal iç kötüleyici en sert hükümleri söyled Şüphesiz ki, Hüseyin Rahmi haksızd diyemeyiz. Fakat kötüleyici hüküml uğraşılmış mütalealara dayanmadığ dan, haklı olduğunu da söyliyemey

Sinekli Bakkal, Halide Edib İngilterede yazdığı the Clown and Daughter (Mettah ve Kızı) isimli manının formolojisinde bazı değiş likler yaparak tercüme ettiği roma dır. İngilicesi bu lisanın bünyesine gun olarak düşünüldüğü ve yazıld için oldukça iyi bir uzun hikâye ki bıdır. Uzun hikâye kitabıdır, diyoru çünkü, bizde roman denilen ve rom müsabakasını kazandığı ilân edilen eser Morgan'ların, Coys'ların, H ley'lerin memleketinde sadece bir u hikâye kitabıdır. Roman, en kaba rifile, insan hayatını bütün münaseb leri yekûnu olarak ihtiva eder. O, ğer mânevi ilimlere kıyas edili cemiyet ve insan hayatının şahsiyet Bunun içindir ki bütüncüdür. Bu tün, anların bünyesi müddet içinde y niden inşa edilerek ruh halleri, fiil ve refleksler olarak meydana getiri

Halide Edib'de, her şeyden vel, anların bünyesini inşa edebilec üslûp yok. Sırasile, ' Peyami Safa' Avrupa romancılarında bile bulun yan psikolojik dinamizmayı müd içinde anlayışı ve üslûplandırışı, kub 'Kadri'nin ruh hakikatlerini şanmış tecrübeler derecesinde bir dınlıkla idrâk edişi yok.

Roman bütün bunlardan mah olunca, içinde yazıcı tarafından edilmiş cansız şahsiyetlerle dolu me nik bebekler kutusuna döner. Sin Bakkal, hemen hemen böyle bir

eker, teker alındıkları zaman bile şahıslarda reel yapıyı bulmak mümkün olmuyor. Kitap, şahısların bütün davranışlarını tanzim eden vesilelerle dolu olduğundan, bu davranışların realitelerin realitesi olarak müşahede edilmesi romanda ve hayatta tabii olan müdemiçlikten mümkün olduğu kadar uzak ve tabii uzak olduğu kadar da az roman, çok hikâye.

Muharrir Şark-Garp meselesini de kitabına koymuş, fakat ne kadar zayıf. Bu mesele hakkındaki söyledikleri gündelik gazetelerde bile tekrarlanmış ve bayatlamış şeyler. Mesele ikide birde Şark-Garp musikisine irca edilerek mütalea ediliyor, fakat muharririn musiki bilgisi, Şark musikisini anlatırken ikide birde «yarım seslerle, çeyrek seslerle» dediği gibi, pek çeyrek ilî olduğundan çok satıh kalıyor. Peregrini Garp, Vehbi Dede Şark, fakat her ikisi de bu âlemlerin adamı sıfatını alamazlar, Vehbi Dede pek âlâ Garplı, Peregrini de Vehbi Dede'den fazla Şarklı olarak ele alınabilirler.

İngilizcesinde bir bütünlük gösteren kitap Türkçe tercümesinde hiç lüzum yokken iki kısma ayrılmış. Kitap zaten bir roman bütünü ihtiva etmezken bir de tutup ikiye bölmek onu büsbütün sakatlamış.

Halide Edib'i tenkid edenlerin hepsi, onun Türkçesi üzerinde buluşurlar. Türkçenin bu kadar bozuk kullanılışına hiç bir romanımızda rastlanmaz. Canım Türkçe Halide Edib'in eline geçince, kekeler, sendeler. İyi ellerde bütün ifade imkânlarını kolaylıkla kucaklıyan Türkçemizin Halide Edib'de ne hale geldiğini göstermek için bir kaç misal veriyorum :

[İmam karısını genç kaybetti ve daha dünya evine girmedi. Sahife 1].

[Bu, beyaz gergin tenli, pembe naklı, fare kapanı gibi sımsıkı kapanan ince dudaklı, küçük kara gözlü kızcağızdı. Sahife 7].

Birinci cümlede, kaybedenin mi, yoksa kaybedilenin mi genç olduğu bir türlü anlaşılamadığından bu sıfat ikisi arasında boşlukta duruyor.

[Etrafta soldaki akasyaların dallarında öten güvercinlerden başka ses yok. Sahife 62.]

Halide Edib, kalemile, hiç bir illüziyonistin yapamıyacağı bir hüneri yaparak, güvercini ses haline istihale ettiriyor.

Şimdi şuracıkta Türkçemizin ne hale geldiğini, muharririn cümlesile, hiç bir şey söylemeden göstereceğim:

[Sağken öpülen, ölünce toprak dolu ağızlı Vorik.]

Böyle bir Türkçe önünde, bütün samimiyetimizle muharririne dönerek:

— Hanımefendiciğim, diyeceğiz, İngilizce yazdığınız bu kitabı bari iyi Türkçe bilen birine tercüme ettirseydiniz!..

Vecdi BÜRÜN

Dede Korkut masallarından:

Kanturalı

Bir mahşere dönmüştü o gün meydanın hali,
Gün doğmadan yollara dökülmüştü ehali;
Yanında kırk cariye, geçti gülerek Selcan,
Yaprak yaprak ürperdi gönüllerde heyecan!
Kanturalı meydanda bir kaya gibi durdu,
Demir kafeste bağlı canavarlar kudurdu:
Paslı zincir sesleri aksederken derinden
Çıktı bir azgın boğa homurdanarak inden;
Bir tarafta ozanlar çalarken kopuzları
Bir hamlede kırıldı boğanın boynuzları!
Boşanırken bir alkış fırtınası her yandan,
Geldi altın yelesi şimşek şimşek bir arslan;
Kanturalı dolaştı ağır ağır meydanı,
Bir yıldırım hızile yere vurdu arslanı!
Sonra tekrar açıldı inin demir kapusu,
Bu karanlık zindanda ölüm kurmuştu pusu!
Yürüyen bir dağ çıktı kapıdan ağır ağır;
Kanturalı göründü: açılmış göğüs bağır!
Bu iç Oğuz arslanı güvenirdi gücüne,
Vurdu Azrail gibi devenin hörgücüne!..

Şimdi, gün ufuklarda eriyip sönüyordu,
Ehali akın akın seyirden dönüyordu;
Kanturalile Selcan binerek kısraklara,
Uçtular uzaklara, uçtular uzaklara!..

ORTAÇ

MİLLİYETÇİ DERGİLER

KÜTÜPHANE

Rusyada İktisadi Devletçilik

Yazan: Nebil BUHARALİ

Rusyada iktisadi devletçiliği işleten makineyi incelemezden evvel devletin kuruluşunu anlatalım: Bugünkü Rusya Çarlık zamanından miras yediği memleketlerden meydana gelmiştir. Yarısından fazlası olmak üzere Avrupanın bütün şark tarafını kezalik yine yarısından fazlası olmak üzere Asyanın bütün şimal ve orta kısmını içine alır ki sahası 23,5 milyon kilometre kareye varır. (1936) nüfus sayımına göre 170 milyon halkı ve aşağı yukarıki 72 milleti içine alır. (1927) senesinde yapılan nüfus sayımında nüfusu 147 milyon idi. Her sene nüfus artışı takriben 3 milyon gibi büyük bir yekûn tutmaktadır.

Hükümet, şekli nevine münhasır olmak üzere bir nevi Cümhuri devletlerin ittihadından meydana gelmiştir. Resmî adı «Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri Birliği» dir. Bu birlik, asıl nüve olan Rusyaya sıkı bağlarla bağlanan şu memleketlerden vücuda gelmiştir :

I. — Rusya Sovyetler Birleşik Sosyalist Cümhuriyeti.

II. — Ukrayna Sovyetler Cümhuriyeti.

III. — Beyaz Rusya Sosyalist Sovyet Cümhuriyeti .

IV. — Kafkaslar ardı Sosyalist Birleşik Cümhuriyeti (Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan).

V. — Özbekistan Sosyalist Sovyet Cümhuriyeti.

VI. — Türkmenistan Sosyalist Sovyet Cümhuriyeti.

VII. — Tacikistan Sosyalist Sovyet Cümhuriyeti.

Bu saydığımız memleketlerden bazılarında eyalet makamında bazı muhtariyeti haiz cümhuriyetler de var. Mühim oldukları için onları da sayalım :

Yukarıda I numarada zikrettiğimiz Rusya Sovyetleri Birleşik Cümhuriyetine bağlı olan muhtar eyaletler :

1 — Başkır Cümhuriyeti (Kazanın batı şimalinde, Şimal Türkleri)

2 — Kazak ve Karakalpaklar Cümhuriyeti (Çin Türkistanı ile Hazar denizi arasında Şimal Türkistan).

3 — Tatarlar Cümhuriyeti (Kazan Türk Cümhuriyeti, Şimal Türklerinden).

4 — Dağistan Cümhuriyeti (Şimal Kafkasyada Türk Cümhuriyeti).

5 — Kırım Cümhuriyeti (Karadenizde Türk Cümhuriyeti).

6 — Yakutlar Cümhuriyeti (Şarkî Sibiryada Türk Cümhuriyeti).

7 — Kareli Cümhuriyeti (Finlandiya doğusunda Finler).

8 — Boryat Cümhuriyeti (Türkistan şimalinde Balkaç gölü kenarında Türkler).

9 — Elman Cümhuriyeti (Ural dağları cenup eteğinde),

10 — Cıvaş Cümhuriyeti (Kazan doğu şimalinde Türk Cümhuriyeti).

11 — Kırgız Cümhuriyeti (Çin Türkistanı hududunda Türk Cümhuriyeti).

12 — Votyak Cümhuriyeti (Kazan cıvarında Şimal Türkleri).

13 — Kalmuk Cümhuriyeti (Hazar denizi batı şimalinde Türk Cümhuriyeti).

14 — Çeremis Cümhuriyeti (Kazan cıvarında Türk Cümhuriyeti).

15 — Komi - Ziryan Cümhuriyeti en şimal noktasında Eskimolar).

16 — Oryat Cümhuriyeti (Moğolistan hududunda Türk Cümhuriyeti).

17 — Adı Gei - Çerkes Cümhuriyeti (Şimal Kafkasyada Koban cıvarında Çerkes Cümhuriyeti).

18 — Kabertay - Balkar Cümhuriyeti (Şimal Kafkasyada Koban cıvarında Çerkes Cümhuriyeti).

19 — Karaçaev Cümhuriyeti (Şimal Kafkasyada).

20 — Çeçen Cümhuriyeti (Şimal Kafkasta).

21 — Şimal Ossed Cümhuriyeti (Şimal Kafkasyada).

22 — İnkoş Cümhuriyeti (Şimal Kafkasyada).

23 — Çerkes Cümhuriyeti (Şimal Kafkasyada).

24 — Mordva Cümhuriyeti (Kazan cıvarında).

25 — Hakas Cümhuriyeti (Moğolistan hududunda).

Bunlardan başka Ukrayna Cümhuriyetine bağlı Moldavya (Romanya hududunda Romenler, muhtar Cümhuriyeti olduğu gibi Kafkaslar ardı Cümhuriyeti ittihadı da Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan Cümhuriyetlerinden teşekkül etmiş olup bunlardan Gürcistan dahi Abkhas, Açar ve Cenup Ossed eyaletlerini Azerbaycan ise Nahcivan ve Karabağın da dağlık kısımlarını içlerine alırlar. Bu tabi Cümhuriyetlerin her birinde Moskovanın birer başkomiseri bulunur ki umumî vali makamındadır.

Rusyanın nüfusuna gelince Ansiklopedi Fransez'de şöyle hülâsa edilmiştir. 170 milyon nüfusun yüzde hesabile :

% 53 kısmı Rus
% 21 kısmı Ukraynalı
% 3,1 kısmı beyaz Rus
% 1,24 kısmı Gürcü
% 1,07 kısmı Ermeni
% 1,08 kısmı Yahudi
% 0,85 kısmı Alman

Türk ve Tatar nüfus :

% 2,7 kısmı Kazak
% 2,6 kısmı Özbek
% 2 kısmı Tatar
% 1,15 kısmı Türk
% 0,76 kısmı Civa
% 0,67 kısmı Tacik

Çarlık zamanında bu mütenevvi kültürü yüz üstü bırakılmıştı. Lâkin Y sek Sosyalist Sovyet Cümhuriyetleri Bi İdaresinde her millet muhtariyete olup kendi ana dilini her biri ayrı alfabelerle kendisi okur hattâ herkes Üniversite veya Rus amelî teknik mek lerinde türlü ilimler öğrenir ki bir tera eseridir. Hattâ bu tabi memleketlerde şen iptidaî maddeleri işlemek üzere bı lara yol veya demir yolu güzergâhla yer yer 10-80 bin hattâ 120 bin gibi h adetlerde erkekli kadınlı gayet usta M amelesi sevk ve iskân edilmek suretile yük şehirler gibi fabrikalar açılmakta beş senelik pilânlar mucibince sanayide adımları atılmaktadır. Yirmi sened Rusyada tatbik edilen pilânlı iktisat m bince memleketin muayyen yerleri ya yerlerde en verimli ve en iyi cins y maddelerin istihsaline hasredilmiştir. Mâ Ukrayna yalnız hububata, Türkistan nız pamuk yetiştirmeye hasrolunm Türkistanda ise dünyanın en birinci pamuğu yetişir. Yerlilerden pamuk buğday eken olursa arazisi zaptolunur. gibilere yani arazisi zaptolunanlara bı derler ki asi demektir. Bunlar ekseriya ğa çıkar veya Afganistana göç ederler.

Rusyada bugünkü sanayi şartları millî iktisat rejimidir, en az masraf en ve en iyi verim gayesi güdülür. Bunun dir ki her yeri ve her iklimi oraya en verişli olan mahsullere hasrettiler, iklimi türlü türlü mahsuller yetiştir elverişli bir geniş sahadır. Her taraf mütenevvi ağaçları olan büyük orma vardır. Toprak altındaki madenlere g yer yer enva madenler mebzuldür. Bu dar geniş ve bol tabii servet kaynakları amelesi gibi çalışkan işçilerin elinde ve kılâp sanayicileri gibi teşkilâtçı ve şebbis şeflerin gayretinde Rus sanayii

Tefrika No. 7

Yazan : **Yusuf Ziya ORTAÇ**

Yengem, vapura girerken elimi kı sıkı tuttu :

— Haftaya, annenle beraber liyorum..

Sonra, birden hatırına gelivermiş 'bi ilâve etti :

— Eğer, kendi elbiselerinden bi- benim hediyemi tercih edersen vinirim doğrusu . Seni onların için- görmek pek hoşuma gidecek!

Kendi elbiselerim!.. Bu, yenge- n bile inanmadığı bir nezaket ya- mıydı!

***

Eve döndüğüm zaman, annemi asibe teyzeyle başbaşa buldum. Bu zeliği, aramızdaki yakın akrabalı- ı adı sanmayınız. O, mahallemizin esidir. Hünerlerini, iki elinizin on mağına sığdıramazsınız: Her düğün inde, gelinle güveyin ilk gecesini, af odasının kapısında helecanlar ge- erek o bekler. Mahallemizdeki bü- n çocukların ebesidir. Hastalandığı- z vakit onun nefesinden ge- z. Nazara gelen çocuklara o kurşun er. İçi yeşil sırlı toprak çanaktan, ıalı parmaklarından sular damlıya- k çıkardığı kurşun külçelerinde haya- nızın gizli dünyasını okur: dostları- zı, düşmanlarımızı, üzerimize dikil- ş kem gözleri, arkamızdan uzanmış inafık dilleri, yolumuzu bekliyen vırlı kısmetleri...

Hasibe teyze mahallenin akıl ho- dır da: Karı koca arasındaki ge- nsizliklere, çocuğu olmıyan ailelere, başı havalanmış gençlere, kısmeti çık- mıyan tazelere o tedbirler arar, çare- ler bulur.

Beni, her zamanki kalın, âmir se- sile karşıladı :

— Ooo, Nihat bey oğlum.. Ber- hüdar ol!..

Elini, ben öpmeğe uzanmadan o öptürmeğe uzatmıştı.

Yine, solgun bir ışıkla aydınlan- mış alnında kenarları yeşil oyalı, akar su yemeni, yine kapkara kaşları- nın altında, kirpiklerine Mekke sürme- si çekilmiş kapkara gözler ve kınalı parmaklarından ışıl ışıl akan necef tes- bih...

Onları, annemle yalnız bırakıp yukarı çıktım.

Bugün hava hiç esmiyor. Komşu- nun, yan pencereye bitişik mutfak da- mında yapışkan otları bitmiş. Güneş altında esmer kiremitler, yanık çıtırdı- larla yeniden pişiyor. Şu kavlamış kap- lamalar arasından girip çıkan kerten- keleleri, bu evin kızlarından çok tanı- yorum.

Masamın üstündeki «Dernek mec- muası» nda ismim bir daha gözüme ilişiyor. Oturuyorum: Yarıda kalmış bir Dede Korkut masalı var...

Böyle, elimde kalem, ne kadar vakit geçti, bilmem... Annem, her za- manki sesile beni yemeğe çağırınca, önümdeki kâğıda baktım Demindenberi yalnız şunları yazmışım: Bir sa- hife dolusu, Kanlıca, Kanlıca, Kanlı- ca.. Sülüs Kanlıca, nesih Kanlıca, ta- lik Kanlıca... Ve yine bir sahife dolu- su çeşit çeşit, biçim biçim imza tecrü- beleri: Şehnaz Nihat.. Şehnaz Nihat.. Şehnaz Nihat!..

Merdiven başından anneme sesle- niyorum :

— Ben yemek yemiyeceğim!..

Âşıklar iştahsız olurlar, değil mi?..

***

Akşam sofrada, annemin iki kaşı arasındaki dargın çizgi yoktu. Ara sı- ra, kesik kesik öksürüşünden belliydi ki bana bir şeyler söyliyecek..

Yemeğin sonunda sofraya gelen bir tabak dolusu kiraz şüphemi büsbü- tün arttırdı: Annem, durup dururken böyle lüzumsuz masraflara katlanmaz!

Yüzüne yumuşak gözlerle baktım. Kendisinin olmıyan bir sesle :

— Hasibe teyzen, ne kadar bü- yümüş Nihatcığım diyor.

Tabaktan ikişer kiraz daha alıyo- ruz. Ben, hep o uysal yüzle dinliyo- rum :

— Eline doğdun.. O da bir annen sayılır elbet.. Düşünmüş : Ben yalnı- zım, yapyalnız.. Baban...

Gizli bir hıçkırıkla, bu cümle, du- daklarında tek kelimeden ibaret kaldı. Bir kaç dakika, ikimiz de biribirimize bakmıyoruz.. Tekrar göz göze geldiği- miz zaman, onun yanaklarında iki ıs- lak çizgi vardı!

— Evet.. Düşünmüş: ben yalnı- zım.. yapyalnız.. acaba diyor, Nihat- cığımı...

Annemi şaşırtan bir kahkaha ile

(Lûtfen sayfayı çeviriniz)

---

ilerlemekte ve Rus cemiyeti seneden eye çok kalkınmaktadır.

Bugünkü günde Rusya ziraat, madenci- ve sanat bakımından yekpare bir imalât- ıedir ve her çiftlik ve her maden ve her ika bu imalâthanenin bir cüzü ve mem- tin her ferdi bu koskoca imalâthanenin işçisidir. İstihsal, işleme, iaşe, nakliyat, ât ve ihraç hep bir elden yani umumun li olan hükûmet elile olur ve o el ile bü- pilânlaştırılıp tatbik edilir. Alelûmum arazi, toprak, sular, ormanlar imalâthane ve fabrikalar, madenler ve kömür ocakları, şi- mendiferler, hava, su, deniz nakliyatı, ban- kalar, posta telgraf ve telefon vasıtaları, hü- kûmet tarafından teşkilâtlandırılmış olan büyük zirai teşebbüsler (Sohoz ve ziraat alât ve edevat ve traktör depoları) ve bütün şe- hirlerdeki mesken yığınları ve bütün sınai müesseseler hep birden millî emlâk olup millet için olmak üzere devletçe idare olu- nur.

Bu umumî idare ve teşkilât muazzam ve teknik bir mesele olup başlıca üç esas üze- rinden yürür :

1 — Fabrikalar, imalâthaneler, müesse- seler ve vesait.

2 — Muhtelif kooperatifler.

3 — Kolhozlar ve sohozlar.

Gelecek makalede bu müesseseleri ve bunlar vasıtasile memlekette bütün bütüne iktisadi devletçiliğin nasıl döndürüldüğünü anlatacağız.

Nebil BUHARALI

Andım var

Dağları delip geçen, harikalar yaratan,
Dünyanın baş eğdiği ataların oğluyum...
Yaşadığım yurtlarda öz adımı aratan,
Medeniyet ışığı, güneşiyle doluyum...

Doğduğum gündenberi koşuyorum zafere;
Bayrağıma hasrettir; bütün dünya yerleri...
Damarlarımdaki kan, coşturuyor sefere,..
Şeref için yaşıyor, kahraman Türk erleri!..

Bir tek şey bilirim ben; o da vatandır ancak
Varlığımın ülküsü bu hedefle çarpacak..
Her karış toprak için ölürüm vermem yine,
Türk olan taşacaktır, enginlerden engine!

Andım var : Tarihime tarihler katacağım
Andım var : Meşalemi göklerde yakacağım
Andım var : Örülecek bulutlar kanadımdan
Andım var : Tutuşacak mavi gökler adımdan!..

Recep Hayri Bilemedik

sofradan kalkıyorum :

— Evlendirsek, öyle mi?..

Şaşkın gözlerle yüzüme bakıyor:

— Evet.. Tanıdığı bir saraylı varmış da...

Dinlediğimi görünce devam ediyor :

— Sarışın, mavi gözlü, duru beyaz bir taze!

Düşünüyorum: çocukların hayalindeki ilk sevgili hep böyledir, değil mi?.. Sarışın, mavi gözlü, duru beyaz!

Annem anlatıyor :

— Hele bir çeyizi varmış, oğlum, saymakla bitmez: O çifter çifter atlas yorganlar, o kuştüyü yastıklar, o endam aynaları, o yaldızlı oda takımları... Sonra, saray terbiyesi: Sabah eteğini öpecek, akşam eteğini öpecek!

Gözleri yüzümde, cevabımı bekliyor :

— Yazık anneciğim, diyorum, bütün tesellimi elimden aldın. Ben, kendi çocukluğumu düşündükçe, senin aklına güvenir, rahatlanırdım.. Meğer, sen benden çocukmuşsun!

Onu, içindeki şeytandan kurtarmak içi nyanağını öpüp yukarı çıkıyorum :

— Haydi, Allah rahatlık versin.. Bir daha böyle rüyalar görme anne!..

Merdivenin alt başından bana şamdanı tutuyor:

— Sana da oğlum...

***

Anlıyorum: Bu, iki cephe arasında ilk çarpışmadır. Annem, Gülter yengeye karşı Hasibe teyzeyi çıkarıyor!

Benim, günün birinde Kanlıcadaki yalıya damat gitmem korkusu, anneme, sarı saçlı, mavi gözlü, beyaz tenli, peri padişahının hazinelerine sahip bir masal güzeli buldurmuş!

Şimdi Şehnazı, daha benimsiyerek düşünüyorum:

Saçları sarı değil onun.. Gözlerinin isimsiz rengini de bilmiyorum.. ni, belki buğday, belki de harman gârlarile altınlaşmış bir yaz es Fakat, onun sıtmalı, ürkek konuş sında, kelimelerden ayrı, sesin bir nası var. Onu dinlerken, ruh, k bir karanfil koklar gibi, acı bir lezz ürperir.

Onda, güzelliği tarif eden niz. Sizi düşündüren, etin hacmi, gin sathı değil, çizginin tutulmaz nasıdır.

Kahkahasının sesini hiç dı dım. Nasıl güler? Bunu, kendisi bilmez belki...

O körfez gecesinde, göğsür çarpıntıyı sıcak bir kuş gibi tutan cuma bakıyorum. Hâlâ beş parm mın ucunda beş nabız çarpıyor!

Pencereyi açıyorum: Yıld nı damların üstüne sarkıtmış g havası, ufacık göğsüme az geliyor gece..

Bana, rütbe gibi, saraydan se getiren anneme içim acıyor!

3 Ağustos, !

Terziden esvabımı aldım. yeni pantalonumun altında eski pinlerim, yeni ceketimin içinde gömleğim ve eski boyunbağım, anda birer yaş daha ihtiyarladıla

Bu yeni elbise bir şeye ya Eski sefaletimi teşhir etmeğe!

Aynada kendime bakıyo Hayır, bu kunduraların ökçel diz kapakları parlamış pantalonu tında bu kadar çarpık değildi!

Hayır.. Yengemin hedi kendimden bir şey katmadıkça, karşısına bu kılıkla çıkamıyaca

Öyle sanıyorum ki, bana her göz, ilk önce, bu yeni kıyafet de o eski şeyleri görecek!

Annem, bunu, kendisi için d izzetinefis meselesi yapabilir mi ba?

Odasından içeri giriyorum: maz bezi içinde, yüzü sapsarı. T hini çekmeğe devam ederek, g Allahtan bana çeviriyor. Duda, dünya kelâmından başka var.

Yüzüne bakıyorum. O da, bir baş sallantısile bana, görn gözlerle bakıyor.

— Anneciğim, diyorum...

— Arkası v

Seçme, Güzel Şiirler

Meltem

Bir eski macera meltemleşerek,
Bazen; dallarında eser ruhumun.
Haberler getirir: belirsiz, uçuk
Ve garip seslerle konuşur dallar,

Şikâyetleşerek, sitemleşerek...
Genişler gitgide karşımda ufuk,
Söylenirken böyle eski masallar.
Rüzgâr dallarında eser ruhumun.

Rüstem AKINSU

Ah! Bir Atım olsa..

Ah!. bir atım olsa... yel gibi koşsa,
Ulaştırsa beni cenk meydanına!
Ben kılıç sallarken, kudurup coşsa,
Çifteler savursa dört bir yanına...

Ah!. bir atım olsa... duru, kır atım
Kükreyip şahlansa dinlemese gem.
Hep onun üstünde geçse hayatım
Ve bir gün tarihe malolsa gölgem.

Zafer ARIKBAĞ

Ömrümün Geceleri

- Naci Çağlıyan'a -

Kurumuş benliğimde gene beyhude çağlar,
Ömrümün geceleri, ömrümün geceleri...
Bilmem ki garip garip neden durmadan ağlar,
Ömrümün geceleri, ömrümün geceleri...

Gözlerimi kaplarken en ufak hâtıralar,
Gecelerin ahengi çözer bilmeceleri
Bir tatlı rüya gibi ta ruhumu yaralar,
Ömrümün geceleri, ömrümün geceleri...

Hüseyin AKALIN

Gediz

Uzanan bu yaylâlar, bu dağlar hep yoldaşın
Artık yosun tutmasın, paslanmasın her taşın,
Damla, damla sel olup çağlamasın göz yaşın,
Göz yaşın çağlamasın, sakın ağlama Gediz...

Geçtiğin bu dağlarda yalnız senin sesin var
Titrek iniltilerle gezersin diyar, diyar
Her lâhza vardığın yer önünde secde kılar
Artık kendi kendini sakın dağlama Gediz!

Yaslandığın bu dağlar, bu bağlar, bu tepeler,
Seninle beraberce ta... şarktan garba gider,
Kalbini bu geçtiğin mukaddes diyara ver,
Sakın başka birine gönül bağlama Gediz

Turgutlu: Gazanfer Ş. ÖZCAN

Zeynebim

- Âşık dilile -

Duvaklatmış başını kına yakmış eline
Çiçek çiçek cığalar dökülmüşler beline;
Zeynep gelin oluyor gider yaban eline.
Terkediyor bizleri gelin olan Zeynebim
Bize küsmüş gidiyor elin olan Zeynebim.

Kavalım hıçkırarak yaslı kaldı dağlarda
Bülbüller ötemiyor bahçelerde bağlarda;
Deli gönül ardından parçalanır ağlar da
Geriye dönüp bakmaz gelin olan Zeynebim
Bize küsmüş gidiyor elin olan Zeynebim.

Vur davulcu davulun acı acı bağırsın
Bizim olan Zeynebi el evine çağırsın,
Bize kimler acısın bizi kimler kayırsın
Yâdellere gidiyor gelin olan Zeynebim
Bizleri unutacak elin olan Zeynebim.

Afyon - Hasan KUMALAR

MİLLİYETÇİ DERGİLER